

Osztályozás

001.816:025.45+945.11/047/

AZ EGYETEMES TIZEDES OSZTÁLYOZÁS MAGYAR NYELVŰ TELJES KIADÁSA I. AZ ELŐKÉSZÍTÉS PROBLÉMÁI

Babiczy Béla

ELTE Könyvtartudományi Tanszék

AZ OSZTÁLYOZÁSI TÁBLÁZATOK KIADÁSÁNAK JELENTŐSÉGE

Az új tájékoztatási és információs igények jelentkezése nyomán az Egyetemes Tizedes Osztályozás /ETO/ korszerűségével kapcsolatban felmerülő problémák és az utóbbi évtizedben előtérbe nyomuló különféle más osztályozási és indexelési eljárások /tárgyszavas, vezérszavas, deszkriptoros stb. rendszerek/ ellenére az ETO-nak ma is igen nagy szerepe van. A Nemzetközi Dokumentációs Szövetség /FID/ hivatalos felmérése szerint az ETO-t 50 000 - 100 000 intézmény használja, és a jövőben jelentőségének újabb növekedésével lehet számolni /1/.

Az ETO külföldi és hazai története azonban egyaránt azt bizonyítja, hogy elterjedése jelentős mértékben függ a táblázatok rendelkezésre bocsátásától. Az ETO nemzetközi sikereiben mutatkozó visszaesés elemzése kapcsán joggal állapítható meg, hogy használatának fő akadálya jelenleg nem annyira állítólagos korlátaiban, mint inkább az angol nyelvű táblázatok megjelenésének elhúzódásában, főként pedig a korszerű angol nyelvű középkiadás hiányában keresendő /2/.

AZ ETO-KIADÁSOK HELYZETE KÜLFÖLDÖN

Nagy és gazdag országok ETO-kiadásai sokszor hosszú évtizedeken keresztül folytak, s nem egy közülük ma sincs befejezve.

Az angol teljes kiadás 1943-ban indult, de néhány kötetének

1963-ban megjelent utánnnyomását csak 1968 óta követték az új kiadás füzetei. A kiadás befejezése csak mostanában remélhető. /Megjegyzendő, hogy érvényesség tekintetében nem éri utól az új magyar teljes kiadást./ Igaz, hogy az egyes füzetekhez /szám szerint már 61 füzetnél tartanak/ index is készült.

A harmadik francia nyelvű /belga/ teljes kiadás 1940-ben indult, de 1952-ben megakadt.

A második német nyelvű kiadás 1958-ban indult, de csak 1964-ben folytatódott, s azóta a 3, 5, 62, 63/65 és 66 osztályok láttak napvilágot, legutoljára a 3 Társadalomtudományok kötete 1971-ben.

A lengyelek ETO-kiadása 1959-ben indult, azóta egyes kötetekből már második kiadást is jelentettek meg. Táblázataik eddig kb. 40 kötetben állnak rendelkezésre, de vannak egyes szakok, melyek még nem jelentek meg. /A kötetek érvényessége azonban itt sem közelíti meg a magyar kiadás korszerűségét./

A Szovjetunióban 1964 óta a speciális szakágazati táblázatok egész sorozatával /több mint 20 kötet/ indult el az ETO kiadása, míg végül 1969-1971 között 7 kötetben egyszerre megjelent a teljes ETO-kiadás.

AZ ETO RÉGEBBI MAGYAR KIADÁSAI

Az ETO használatának meghonosítása nálunk - mint ismeretes - SZABÓ Ervin nevéhez fűződik, aki azt /egyéni átdolgozásokkal ugyan/ a Fővárosi Könyvtárban vezette be /1912/. Az ott szervezett könyvtáros tanfolyamok számára ő jelentette meg először magyar nyelven könyvnyomatos füzetekben a tízedes osztályozást /3/. A két világháború közötti időszakban használata lassan, fokozatosan terjedt el. A Fővárosi Könyvtár után a pécsi Egyetemi Könyvtár, a Széchényi Könyvtár, a Technológiai és Anyagvizsgáló Intézet Könyvtára /az OMKDK elődje/ és több kisebb könyvtár is bevezette. Ekkoriban KÁPLÁNY Géza rövidített ETO-kiadása /1943/ már a FID újabb hivatalos kiadásainak figyelembevételével készült /4/.

Az ETO hazánkban 1949 után vált minden könyvtárban és a szerveződő dokumentáció területén általánosan elfogadott szakrendszerré. Széles körű bevezetését a magyar nyelvű rövidített táblázatok gyors és szükséges példányszámban való sokszorosítása tette lehetővé. A magyar nyelvű rövidített ETO ugyanis néhány éven belül /1950-1955/ négy kiadást ért meg, s összesen mintegy három és fél ezer példányban került a könyvtárakba /5/. Ezt a kiadást csak meglehetősen késéssel /1958/ követte egy most már nyomtatásban, de csak 1150 példányban készített új kiadás /6/. Bár az igények a táblázatok iránt rohamosan nőttek, egyelőre újabb kiadás nem készült, pedig a könyvtári és információk igények megnövekedése idején lett volna leginkább szükség korszerű új táblázatokra. Ilyen körülmények között érthető, hogy éppen a 60-as évek első felében kezdődött meg az ETO

hazai használatának bizonyos fokú háttérbe szorulása. Az Országos Osztályozási Bizottság /OOB/ VEREDY Gyula főszerkesztésével még 1960 elején megkezdte egy újabb rövidített táblázat előkészítését és szerkesztését, ennek nyomdába adása azonban kiadói nehézségek miatt évenként át húzódott. A szerkesztőtől az időközben bekövetkező módosítások bedolgozása sok energiát követelt, s végül is a kéziratot az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ /OMKDK/, illetve a Magyar Szabványügyi Hivatal /MSZH/ vette át, s az új rövidített ETO-táblázat - a teljes ETO-kiadás előzményeként - FID kiadványszámmal és ajánlott szabványként 1966-ban jelent meg /7/.

AZ ETO-KIADÁSOK TÍPUSAI

Régebben az ETO-nak két, illetve háromféle típusa alakult ki: a teljes, a rövidített, illetve a szakágazati /speciális/ kiadások. Csupán néhány éve merült fel az igény két újabb táblázat-típus iránt. Az egyik az ún. középkiadás, melynek első megvalósulása a német DK-Handausgabe /1967/ volt /8/, s melynek francia és orosz nyelvű táblázatai is megjelentek. Egy másik újabb típus az ETO legrövidebb változatú kivonata, melynek első példája egy ETO-ról készült kis kézikönyv részeként került kiadásra /9/.

Az első lépés az ETO kiadói számára az igényeknek megfelelő táblázat-típus kiválasztása. Ezzel kapcsolatban meg kell említeni, hogy a magyar nyelvű rövidített kiadások terjedelme a külföldi rövidített kiadások, így a FID által normaként elfogadott háromnyelvű rövidített kiadás terjedelmének közel kétszerese. Míg a külföldi rövidített táblázatok a teljes kiadás terjedelmének mintegy 10%-át tartalmazzák, - amely kb. 10-12 000 fogalom, - addig a magyar nyelvű rövidített kiadások mintegy 10-15%-át ölelik fel, s ez közel 20 000 fogalmat jelent. Az idők folyamán az ETO teljes kiadásában szereplő fogalmak száma erőteljesen megszaporodott. A második francia nyelvű nemzetközi kiadás /1927-1933/ 63 000 fogalmával szemben, a német nyelvű első kiadás /3. nemzetközi kiadás/ már 100 000 fogalmat tartalmazott, és a teljes ETO-ban napjainkban a fogalmak száma már meghaladja a 150 000-et is. Ugyanakkor a középkiadás terjedelme a teljes táblázatoknak kb. 25%-a, és a német középkiadás kb. 33 000 ETO-számot tartalmaz.

A magyar nyelvű rövidített kiadásokban tehát a rövidített és a középkiadás közötti típust alakítottuk ki, vagyis az igényeket követve a külföldi fejlődést e tekintetben megelőztük.

A MAGYAR NYELVŰ TELJES KIADÁS INDOKAI

A magyar nyelvű teljes kiadás megjelentetését hosszú ideig az a megfontolással hátrítottuk el magunktól, hogy a részletekbe menő teljes kiadásra csak könyvtáraink egy kis részében lenne szükség,

mert a nagy tudományos könyvtárak és a speciális tudományágak szak-könyvtárai - továbbra is - valamely világnyelven /elsősorban németül/ megjelent teljes kiadást, illetve annak megfelelő kötetét használhatják. A 60-as évek elejétől egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy ez az elgondolás több tényező miatt már tovább nem tartható, mégpedig:

1. A szakkönyvtárak és a mind jobban fejlődő, illetve ujonnan megalakuló tájékoztatási rendszerek jogos igénnyel léptek fel a szakirodalom részletezőbb és a differenciált információkeresést biztosító osztályozási táblázatok iránt. A megfelelő külföldi ETO-táblázatok beszerzése részben devizális, részben pedig nyelvi akadályok miatt nem jelentett számukra megoldást.

2. A világnyelveken sem álltak rendelkezésre hiánytalanul minden szakterületen korszerű ETO-táblázatok. A teljes kiadások közül csak a német nyelvű első kiadás /3. nemzetközi kiadás/ volt teljesen befejezett, de már erősen elavult.

3. Hasonló okokból számos országban, így pl. Lengyelországban, Csehszlovákiában és a Szovjetunióban is, előkészületek történtek az ETO teljes kiadásának megindítására.

Ilyen okok miatt és ilyen nemzetközi helyzetben már gondolkunk lehetett és gondolkunk kellett az ETO magyar nyelvű teljes táblázatainak megjelentetésére /10/. Alátámasztotta ezt a törekvést, hogy több szakkönyvtárunk is kísérletet tett az ETO teljes táblázataiból egy-egy szakterület lefordítására és annak kéziratként való használatára vagy megjelentetésére, házilag sokszorosított formában. E törekvésekből néhány szakterületen FID-kiadványszámmal jóváhagyott magyar speciális kiadások /műanyagok, építőipar, kohászat/ is létrejöttek /11/.

A SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG MEGALKULÁSA ÉS FELADATAI

Miután a teljes ETO magyar nyelvű kiadásával a felterjesztett javaslatok alapján a Művelődésügyi Minisztérium /MM/ és az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság /OMFB/ egyetértett, az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ /OMKDK/ vállalta a szerkesztés költségeit és személyi feltételeinek megteremtését, a Magyar Szabványügyi Hivatal /MSZH/ pedig a kiadói feladatok ellátását, illetve a kiadás technikai részével a Közgazdasági és Jogi Kiadót bízták meg. Ezek után 1965. május 3-án megalakult az ETO Szerkesztő Bizottsága. Ennek feladatát az alakuló értekezlet jegyzőkönyve a következőkben foglalta össze: "A szerkesztő bizottság feladata a teljes magyar nyelvű kiadás előkészítő munkálatainak elvi irányítása, a szakértői kollektívák által kidolgozott és megvitatott, majd a szerkesztő bizottság titkára által előterjesztett táblázati részek felülvizsgálata osztályozásméleti és osztályozástechnikai szempontból, továbbá az ETO eredeti, hiteles táblázataival való megegyezés szempontjából, majd a megfelelőnek elismert táblázati részek átadása a Szabványügyi Hivatalnak ajánlott szabványként való kiadás céljából."

Megalakulásakor a szerkesztő bizottság hét tagból állt /12/. Elnöke a FID Központi Osztályozási Bizottság /FID/CCC/ magyar tagja. A munkák szervezésével, a kéziratok technikai szerkesztésével, a szakértői vélemények és javítások végrehajtásával kapcsolatos munkák lebonyolítására az OMKDK keretében szerkesztőségi csoport létesült. Osztályozási szakértőként a szerkesztés munkáját a szerkesztő bizottság /egyszemélyben az OOB/ titkára koordinálta.

A szerkesztési munkák megindulása idején az OMKDK, mint a FID magyarországi titkársága, meghívta az ETO két nemzetközi szaktekin-télyét, G. LORPHEVRE-t, a francia nyelvű /belga/ kiadás szerkesztő-jét, M. SCHUCHMANN-t, a német teljes kiadás akkori szerkesztőjét, és a FID/CCC akkori elnökét, hogy az ETO-táblázatok szerkesztése so-rán szerzett tapasztalataikat ismertessék a hazai ETO-szakértőkkel. A két előadásra és konzultációra 1964 őszén, illetve 1965 tavaszán került sor.

SZERKESZTÉSI ALAPELVEK

A szerkesztő bizottság munkája kialakításánál a következő alapelvekből indult ki:

a/ a teljes kiadás, amennyire csak lehetséges, rövid időn belül jelenjen meg, hogy minél előbb a használók rendelkezésére állva, pótolja az idegen nyelvű kiadásokban mutatkozó hiányokat, és megoldja a használatuk során mutatkozó nyelvi nehézségeket;

b/ a kiadás valamennyi kötete az ETO legújabb állapotát tükrözze és a kiadás egyes kötetének korszerűségében viszonylag kis különbségek legyenek, ami csak a kiadás gyors befejezésével érhető el;

c/ a rendelkezésre álló személyi feltételek és pénzügyi eszközök csak záros időhatárokon belül állnak rendelkezésre, illetve használhatók ki gazdaságosan; s ez szintén megköveteli a kiadás gyors befejezését;

d/ az egyes intézményeknél már régebben magyarra fordított ETO-szakok táblázatainak kéziratai legyenek átvehetők és felhasználhatók, s az egyes intézmények ne végezzenek a továbbiakban a teljes kiadás hiányában párhuzamosan hasonló ETO fordítási és kiadási munkákat még belső használatra sem.

A KIADÁS ÜTEMTERVE ÉS A SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG MUNKÁJA /13/

Első feladatként 1965-ben a szerkesztő bizottság az OOB által korábban már kialakított rövidített kiadás kéziratának korszerűsítésével kapcsolatos kérdéseket vitatta meg. Ezzel összefüggésben, figyelembe véve a rövidített kiadás szerkesztésének tapasztalatait,

alakította ki a teljes kiadás szerkesztésének irányelveit és módszereit is.

A szerkesztő bizottság elkészítette a kiadás ütemtervét, mely szerint a kéziratok kialakítását az 1966-1969 évekre irányozta elő. Ez az ütemterv, mint keretterv, később a gyakorlati munka során többször módosult, és végül is az egyes szakterületek kézíratainak elkészítése különféle okokból ténylegesen áthúzódott az 1970-71. évekre is.

Egyes ülésein a szerkesztő bizottság azokat a táblázati részeket vizsgálta meg, melyeknek kézíratait más intézményektől készen vették át. Megtárgyalta az ezekhez szükséges kiegészítések és a legsűrűbben kiadásra kerülő szakok gyors lefordításának lehetőségeit, valamint az egyes kötetekben kiadásra kerülő szakok előzetes összefoglaló jegyzékét és az egyes kötetek szerkesztésének technikai módjait.

A szerkesztő bizottság a következő kérdésekben alakította ki álláspontját:

a/ az MSZH által megkivánt, minden egyes kötet elején szereplő előszó megszövegezése;

b/ az ETO-t és annak használatát ismertető és a Segéd táblázatban közlendő bevezető tanulmány szövege;

c/ a FID jóváhagyásának megszervezésével kapcsolatos teendők módjait;

d/ az egyes kötetek szerkesztése során felmerülő ETO-problémák tisztázásának módjait.

Az 1966. évi utolsó ülésén határozta el a szerkesztő bizottság az Extensions and Corrections to the UDC /FID Publ. 248./ c. időszak kiadvány magyar fordításának rendszeres megjelentetését is Kiegészítések és módosítások az Egyetemes Tizedes Osztályozáshoz /FID Publ. 428./ címen.

A következő időszakban 1967-1972 között a szerkesztő bizottság évenként már csak 1-2 ülést tartott. Ezeken a kiadási munkák előhaladását ellenőrizték, megbeszélték a szükségesé váló tervmódosításokat, illetve azokat utólagosan jóváhagyták, valamint a betűrendes mutató és egy újabb kiadással kapcsolatos előkészítési munkákat vitatták meg.

KAPCSOLAT A FID OSZTÁLYOZÁSI OSZTÁLYÁVAL

A kiadás munkálatai során a legmesszebbmenően figyelembe vette a szerkesztőség a FID-nek az ETO kiadásával kapcsolatos szabályait /14/. A magyar nyelvű teljes kiadáshoz általánosságban megkértük a FID hozzájárulását és megállapodtunk a közzététel módjaitában és

a szerzői jogi feltételekben. A teljes kiadás jogán tagot küldtünk a FID/CCC-be és annak ülésén a kiadás munkálatairól rendszeresen beszámoltunk.

A KIADÁS MUNKÁJA ÉS AZ ETO REVIZIÓJA

Az ETO magyar nyelvű teljes kiadásának munkálatait az előzetes elképzelések szerint - felhasználva az egyes szakok táblázatainak megvitatásába bevont /osztályozási és szakterületi/ szakértőket - fel kívánták volna használni az egyes ETO-fejezetek revíziójára vonatkozó javaslatok céljára is.

A szakértői értekezletek résztvevői közül azok a szakemberek, akik az ETO-t előzőleg még nem ismerték, vagy nem voltak eléggé tájékozottak a teljes szakrendszer és használata tekintetében, az adott szak táblázatainak korszerűsítését valóban gyakran bírálták. Hamarosan bebizonyosodott azonban, hogy ha a szakértői értekezleteken az ETO bírálatára és revíziós javaslatokra nyílik vitaforum, akkor ez több szempontból veszélyezteti a teljes kiadás megjelenését.

A bírálatok és revíziós javaslatok lehetővé tétele a szakértői értekezletek résztvevőinek figyelmét elterelte az adott ETO-táblázat magyar terminológiájának kialakításáról, sőt több esetben egyenesen arra az állásfoglalásra vezetett, hogy a szóban forgó táblázati részt jelenlegi szerkezetében nem kívánatos megjelentetni. Mivel a szerkesztőség természetesen nem mehetett bele, mert ha az egyes táblázatok megjelentetését a revíziók megvalósulása utánra halasztják, ez az érintett szakterületek táblázatainak megjelenésében legalább két évi késedelmet okozott volna még akkor is, ha feltételezzük, hogy egy-egy javaslat viszonylag rövid idő alatt kialakítható, és hogy az illetékes FID szakbizottságokon a lehetséges legrövidebb időn belül keresztülmegy és érvényessé válik. Minthogy pedig a revízió igénye valamely részletében szinte minden ETO-kötetet érintett volna, a kiadás szerkesztése és megjelenése valószínűleg máig sem jutott volna túl a holtpontra.

A szakértői értekezleteken felmerült revíziós törekvések általában nem voltak annyira kiérlelték, hogy azok alapján jelentősebb, átfogó és átgondolt revíziós javaslatok születhettek volna. A bírálok többnyire figyelmen kívül hagyva az ETO egyetemességét, az éppen vita alatt álló szakterülettel kapcsolatba hozható minden fogalomnak /mely az ETO más osztályaiban többnyire már előfordul/ a felsorolására, vagyis az adott helyen a szakterület autonóm szakrendszerének a kialakítására törekedtek volna.

De az ETO szerkezetét csak alig érintő javaslatokat is óvatosan és kritikával kellett fogadni, még azokat is, melyek főként arra irányultak, hogy az egyes ETO-számok alatt a szakember által hiányolt fogalmakat, elnevezéseket kiegészítésként vegyűk fel. E szövegbővítések és szövegmódosítások is lényegében az ETO tartalmának eltorzításához vezethettek volna, ami a későbbi fejlesztés során a magyar nyelvű kiadás korszerűsítésében okozott volna nehézségeket.

A fenti okok miatt az eredeti elképzelésektől eltérve a szakértői vitákat hamarosan a terminológia helyességének megvitatására kellett korlátozni, és az esetlegesen felmerülő ETO-reviziós javaslatokat az OOB hatáskörébe utalni. Csak így lehetett elérni, hogy a szakértői értekezletek ne késleltessék, vagy éppen ne akadályozzák az ETO teljes kiadása egyes köteteinek kialakítását és nyomdába adását.

Az ETO korszerűsítését célzó törekvések kikapcsolása ellenére a szakértői értekezleteken és a szerkesztés munkái során egy sor olyan kisebb helyesbítésre tehetünk javaslatot a FID Osztályozási Osztályának, melynek nyomán megszüntethető lett az ETO-ban egyes, első sorban a korábbi revíziók folytán bekövetkezett hiba, pl. bentfelejtett utalások közben megszűnt jelzetekre, összetett jelzetekben szereplő megszűnt számok stb. Ezeket a helyesbítéseket a FID jóváhagyásával kiadásunkban rendszeresen végrehajtottuk, s ezek jelentős részét a FID egyidejűleg PC-jegyzékben közzé is tette. Ezzel a magyar nyelvű kiadás szerkesztősege hozzájárult az ETO-táblázatok korrekciójához nemzetközi szinten is. Egyébként ezeknek a korrekcióinknak szerepük volt abban is, hogy a kiadásokkal kapcsolatban általában ráirányította a figyelmet a revíziós munkák összehangolásának fontosságára.

A BETÜRENDES INDEX ÉS AZ UJABB TELJES KIADÁS ELŐKÉSZÍTÉSE

A betürendes index szerkesztésének módszereivel a rövidített kiadás indexének készítésekor 1964-ben már foglalkozott a szerkesztő bizottság. Akkor a teljes kiadással kapcsolatban úgy döntött, hogy az egyes kötetekhez index egyelőre nem készül, mert az jelentősen megnehezítené a táblázatok megjelentetését. Együttal azonban már akkor felvetődött az a gondolat, hogy kísérleteket kellene folytatni abban az irányban, hogy a teljes kiadás befejezése után gépi feldolgozással készíthető-e összesített index. Az index gépi előállítására az OMKDK gépesítési osztályán 1969 óta folynak kísérletek és egy szakterület indexe vitaanyagként sokszorosításra is került már.

A szerkesztő bizottság 1971-ben és 1972-ben ismételten foglalkozott a betürendes index kérdéssel, s ezzel kapcsolatban több lehetőséget mérlegelt:

a/ A magyar nyelvű teljes kiadás kötetbeosztásának megfelelően külön füzetekben jelentessék meg a hozzájuk tartozó indexeket;

b/ Induljon meg a magyar nyelvű teljes kiadás új, korszerűsített kiadása, s ehhez most már készüljön gépi feldolgozással kötetenként betürendes index is;

c/ Külön kötetekben az ETO több, tartalmilag rokon osztályához készüljenek összesített szakmai betürendes indexek;

d/ Maradjon fenn annak lehetősége, hogy az előbbi bármelyik megoldás esetén is, a gépi adathordozók segítségével később esetleg teljes index is készülhessen.

A szerkesztő bizottság a mérlegelések során - figyelembe véve a gépesítési kapacitás lehetőségeit és költségeit - egyelőre a b/ pontban leírt megoldás mellett foglalt állást, azaz, hogy elsőként a legrégebben megjelent kötetek kerüljenek új korszerűsített kiadásra, vagyis a táblázatok és az index egy kötetben az előző kiadáshoz hasonló kötetbeosztásban.

Döntésénél a szerkesztő bizottság egy másik lényeges szempontra is figyelemmel volt. Az ETO magyar nyelvű teljes kiadásának egyes kötetei a várható igények becslése és a szükséges tartalékpéldányok biztosítása alapján 1968-1972 között kötetenként 1000-1200 példányban készültek. Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy ez a példányszám reális volt, mert annak egy éven belül kb. 50%-a elfogy, s egyes régebben megjelent kötetek már nem szerezhetőek be. Ma már számolni kell azzal, hogy új használók bekapcsolódása esetén az igények nem lesznek kielégíthetők, s ezért jogos egy - most már betűrendes mutatóval is kiegészített - új teljes kiadás előkészítése.

A legrégebben megjelent kötetek esetében, amelyeknél közben lényegesebb korszerűsítés következett be, az új kiadás tartalmi szempontból is indokolt. Az így korszerűsítve és betűrendes mutatóval együtt kiadásra kerülő táblázatok jobb szolgálatot tesznek és gazdaságosabbak, mint hogyha külön kiegészítő kötet és külön indexkötetek megjelentetésére kerülne sor.

Az új teljes kiadás egésze az Extensions and Corrections to the UDC 7:6 kötetének érvényességén /1971.jun.30./ jelenne meg. Mint-hogy a jelenleg lezáruló kiadás 42 kötetéből 25 kötet ténylegesen az Ext.Corr. 7:6 érvényességén áll, ez azt jelenti, hogy átszerkesztésre - kisebb korrekciókon kívül - csak 17 kötet esetében van szükség a második kiadás céljára. A szükséges átszerkesztés nagyobb változások miatt csak az alábbi szakok tekintetében szükséges: 53 Fizika, 55 Geológia, 57 Biológia, 621.3 Elektrotechnika, 622 Bányászat, 63 Mezőgazdaság. Csupán kisebb módosítások érintenek 11 további kötetet. Az új megjelentetést elsősorban az index anyagának gépi adathordozóra való rávitelének üteme szabja meg. Elsőként az 53 Fizika, a 621 Gépészet /jelenlegi 4 kötet összevonásával/ és a 63 Mezőgazdaság kötetek munkálatait tűzte a szerkesztő bizottság napirendre. Az előkészítő és szerkesztési munkák után a betűrendes mutatóval megjelenő új teljes ETO-kiadás első kötetei 1973 végére jelenhetnek meg.

A teljes kiadás előkészítő munkálatai tehát a tényleges szerkesztés megkezdésével korántsem fejeződtek be, mert már menetközben megindult az újabb kiadás előkészítése is, melynek során az addig szerzett tapasztalatok már hasznosíthatók. Ugyanez mondható el a kézirat elkészítésének munkájáról is, melynek részleteiről következő számunkban adunk bővebb ismertetést.

I R O D A L O M

- /1/ LLOYD, G.A.: The UDC in its international aspects. = Aslib Proceedings, 1969. p.204-208.
- /2/ WELLISCH, H.: Organisatorische Neuordnung des DK-Systems. = Nachrichten für Dokumentation, 1971. p.55-63.
- /3/ A Fővárosi Könyvtár osztályozása. Átdolgozott decimális klasszifikáció. Bp. 1912.
- /4/ KÁPLÁNY Géza: Könyvtárak korszerű rendezése és fejlesztése. 2.köt. Az Egyetemes Decimális Oszályozórendszer rövidített magyar nyelvű kiadása. Bp. 1943.
- /5/ Egyetemes Tizedes Oszályozás. Rövidített táblázat. 1-3.köt. 1.kiad. ODK, 1950; 2.kiad. OKK, 1951; 3.kiad. OSZK, 1954; 4.kiad. OSZK, 1955.
- /6/ Egyetemes Tizedes Oszályozás. A nemzetközi táblázatok hivatalos /7/ magyar kivonata. Bibliotheca, Bp. 1958. /Az Országos Széchényi Könyvtár kiadványai 40./
- /7/ Egyetemes Tizedes Oszályozás. Rövidített kiadás. 1-2.köt. /FID Publ. 389./ MSZ 4000-66. Közgazdasági és Jogi K., 1966.
- /8/ Dezimalklassifikation. DK-Handausgabe. International mittlere Ausgabe der Universellen Dezimalklassifikation. 1-2 Bd. /FID-Nr.396./ Berlin-Köln, 1967.
- /9/ FILL, K.: Einführung in das Wesen der Dezimalklassifikation. 3.Aufl. Mit einem Anhang: Kleinstausgabe der Dezimalklassifikation. /FID-Nr.437./ Berlin-Köln-Frankfurt/M., 1969. 102 p.
- /10/ Az ETO magyar nyelvű teljes kiadására tett javaslatok és levelezés /1963 és 1964/ az OMKDK, az OMFB és az MM Könyvtárosztály irattárában.
- /11/ E kiadások címleírása megtalálható a magyar teljes kiadás minden egyes kötetének függelékében közölt ETO-kiadványok jegyzékében.
- /12/ BABICZKY B.: Az Egyetemes Tizedes Oszályozás magyar kiadásának munkálatairól. = TMT 13.évf. /1966:2./ 146-147.p. - A szerkesztő bizottságban időközben bekövetkezett változások a szerkesztő bizottság jegyzőkönyveiben követhetők nyomon.
- /13/ A szerkesztő bizottság munkája a szerkesztő bizottsági ülések jegyzőkönyveiben, az OMKDK ETO-csoportjának irattárában.
- /14/ UDC revision procedure. Procedure de révision de la CDU. Regeln für die Revision der DK. 2.ed. International Federation for Documentation, Den Haag, 1961. /FID Publ. 338/. - Módosított és bővített új szabályzat: UDC revision and publication procedure. Procédure de révision et de publication de la CDU. Das Verfahren bei Bearbeitung und Veröffentlichung der DK. International Federation for Documentation, The Hague, 1968. 53 p. /FID Publ. 429./

BABICZKY, B.: Hungarian full edition of UDC.1. Problems of preparation

The use of UDC depends primarily on the availability of its tables, nevertheless the publication of the various editions takes some ten years. In Hungary the UDC is used since 1912, but until now only the abridged editions were available. The Hungarian version of the abridged edition is more detailed as the internationally adopted abridged edition, it contains almost 20 000 terms. Classification tables are justly claimed by special libraries and newly developed information systems for more detailed and differentiated information retrieval. Up-to-date UDC tables were not available neither in well known world-wide languages, the publication of a Hungarian full edition became necessary. It was urged also by language difficulties.

The main principle of editing was to make a most up-to-date Hungarian edition available to the users. Preparations were carried out since 1965, the work was scheduled for the years 1966-1969. Because of difficulties in editing /in consequence of current and general development of UDC/ this plan was modified and the 42 volumes were published between 1968 and 1972.

The Extensions and Corrections to the UDC /FID Publ. 428/ has also started publication beginning with the 6:3 issue.

Intensive connections were maintained with the Classification Department of the FID General Secretariat. According to the original conception proposals for revision of individual classes were to be developed during editing. On various expert meetings controlling the development of Hungarian terminology, however, became evident that this task means a risk for editing. Needs for revision were namely emerged relating almost to all volumes of the full edition, so these were neglected. In consequence of these reasons tasks of updating were not realized. Nevertheless obvious imperfections and contradictions originated by various revision works were recommended to the attention of the Classification Department and joint corrections were made. These corrections were sometimes issued in the form of PC-notes.

Alphabetical subject index was not compiled to the volumes of the Hungarian full edition, but experiments were made to investigate the possibilities of a mechanical compilation after editing. The index of one subject field was just completed and will be discussed. Since the number of copies printed is 1000-1200 and generally 50% is sold in one year the preparation of a 2nd Hungarian full edition is already emerged.

The 25 volumes of the present full edition are based on the validity of Ext.Corr. 7:6, so working newer corrections is necessary into 17 volumes. A possible new edition will keep the original volume-arrangement or rather it would be published with smaller modifications, with the validity of Ext.Corr. 7:6, with indexes after 1973.

Experiences of editing the Hungarian full tables will be outlined in the next issue.

БАБИЦКИ, Б.: Полное издание таблиц УДК на венгерском языке
I. Проблемы подготовки

Распространение УДК в значительной степени зависит от предоставления в распоряжение потребителей таблиц, а выход в свет различных изданий этих таблиц, между тем, часто растягивается на десятилетия. В Венгрии УДК пользуются с 1912 г., но до сего времени имелись налицо лишь сокращенные таблицы на венгерском языке. Вариант сокращенных таблиц, составленных на венгерском языке, правда несколько пространнее обычно принятых в международном масштабе сокращенных таблиц и содержит до 20 000 понятий. Научно-технические библиотеки и все более развивающиеся и вновь возникающие информационные системы по праву требуют предоставления в их распоряжение подробных, обеспечивающих дифференцированный информационный поиск классификационных таблиц. Ввиду того, что даже на распространенных языках не было современных таблиц УДК по всем отраслям, стало необходимым приступить к подготовке издания полных таблиц УДК на венгерском языке. К этому вели и затруднения, связанные с венгерским языком. В качестве основного принципа редактирования было принято то, чтобы в результате в распоряжении потребителей как можно быстрее оказалось по возможности современное издание таблиц на венгерском языке. Подготовка была начата с 1965 г., вся работа была запланирована на 1966-1969 гг. Ввиду встретившихся редакционных затруднений (ввиду модернизации УДК) 42 тома таблиц были изданы в 1968-1972 гг. Кроме этого были изданы на венгерском языке и выпуски "Исправления и дополнения" начиная с № 6:3 (публ. МФД. 428). Во время проведения работ поддерживалась тесная связь с Центральным Комитетом по классификации МФД. По предварительным планам по ходу редактирования полного издания таблиц на венгерском языке следовало сформулировать и рекомендации по модернизации (ревизии, пересмотру) отдельных таблиц. Во время совещаний комиссий контролирующей терминологию отдельных таблиц на венгерском языке, однако, выяснилось, что такая задача ставит под угрозу выход в свет полного издания вообще. Возникшие требования по ревизии в большей или меньшей мере затронули бы чуть не каждый том издания, так что пришлось бы отложить подготовку таблиц до осуществления ревизии. По изложенным причинам задачи, связанные с модернизацией, не были выполнены, но внимание ЦКК МФД систематически было обращено на явные ошибки в таблицах, а также на возникшие по ходу различных работ по пересмотру противоречия. В нашем издании по мере возможности эти ошибки и противоречия были устранены при полном согласии ЦКК. В случае необходимости исправления были опубликованы в виде РС-нот. К полному изданию на венгерском языке нет предметного указателя, однако проведены эксперименты по созданию машинного указателя после выхода в свет последнего тома.

В недавнем времени подготовлен указатель к одной из специальных областей, предназначенный для обсуждения. Тома полного венгерского издания вышли тиражом 1000-1200 экземпляров, 50% которых за один год как правило расходилось. Поэтому уже поставлен вопрос о втором издании.

25 томов полного издания практически действительны уже в соответствии с "Экст. Корр." 7:6, то есть лишь в случае остальных 17 то-

мов придется прибегнуть к дополнительным изменениям. Второе издание готовится в том же или с минимальными изменениями, разделении томов. К публикации с 1973 г. готовятся таблицы действительные на уровне упомянутого выпуска "Экт.Корр." 7:6. К новому изданию готовится и предметный указатель.

Опыт первого венгерского издания полных таблиц УДК будет сообщен в следующем номере журнала.

""

BABJ CZKY, B.: Vollständige Ausgabe der UDK in ungarischer Sprache. I. Die Probleme der Vorbereitung

Die Verbreitung der UDK hängt in entscheidendem Masse von der Greifbarkeit der Tabellen ab, deren Erscheinen sich jedoch oft auf Jahrzehnte verzieht. In Ungarn ist die UDK seit 1912 in Gebrauch, aber bis jetzt standen bloss gekürzte Tabellen zur Verfügung. Die in ungarischer Sprache entstandene Variante ist ausführlicher als die sonst international benützten Kurzausgaben, da sie annähernd 20 000 Begriffe enthält. Die Fachbibliotheken und die in starker Entwicklung bzw. im Entstehen begriffenen Informationssysteme erheben berechnete Ansprüche auf Klassifikationstabellen, die eine eingehende und differenzierte Informationsrecherche ermöglichen. Da auch in den bekannten Weltsprachen zeitgemässe UDK-Tabellen nicht für sämtliche Fachgebiete zur Verfügung stehen, wurde die Herausgabe der vollständigen UDK in ungarischer Sprache zu einer Notwendigkeit, die durch die sprachlichen Schwierigkeiten noch weiter begründet wird. Das Grundprinzip der Redigierung war, den Benützern womöglich rasch die möglich modernste ungarische Ausgabe zur Verfügung zu stellen. Die Vorbereitung war seit 1965 im Gange und die Arbeit war für die Jahre 1966 bis 1969 vorgesehen. Wegen Redigierungsschwierigkeiten /zufolge der Modernisierung der UDK/ verzog sich die Arbeit jedoch und die Tabellen erschienen erst in den Jahren 1968-1972 in 42 Bänden. Von der Nummer Ext.Corr. 6:3 angefangen wird auch deren Übersetzung in die ungarische Sprache /FID Publ.428/ herausgegeben. Mit der Abteilung für Klassifikation der FID wurden enge Beziehungen aufrechterhalten. Gemäss des ursprünglichen Vorhabens sollten die Empfehlungen für die Modernisierung /Revision/ der einzelnen Fächer im Laufe der Redaktion der ungarischen vollständigen Ausgabe verfertigt werden.

Die über die Ausarbeitung der ungarischen Terminologie der einzelnen Fächer Kontrolle ausübenden Fachkomitees stellten aber anlässlich ihrer Beratungen fest, dass diese Aufgabe das Erscheinen der vollständigen Ausgabe gefährdet. Die auftauchenden Revisionsforderun-

